

reactie van de Vrouwen Alliantie op het Meerjarenbeleidsplan Emancipatie

Met het in november jl. verschenen, lang verwachte, Meerjarenbeleidsplan Emancipatie wil het kabinet het emancipatieproces versnellen en verbreden. Een kansrijke, maar ook een complexe opgave, concludeert het kabinet¹. Reeds bij eerdere gelegenheden² heeft de Vrouwen Alliantie aangegeven welke zaken wat haar betreft niet in dit beleidsplan zouden mogen ontbreken.

Hoofddoelstelling

Het kabinet wil met dit Meerjarenbeleidsplan Emancipatie in de komende tien jaar voortborduren op de reeds in 1985 geformuleerde doelstelling³, namelijk het *scheppen van voorwaarden voor een pluriforme maatschappij waarin ieder een zelfstandig bestaan kan verwerven en gelijke rechten, kansen, vrijheden en (sociale) verantwoordelijkheden kan realiseren.*

Als kern van het emancipatiebeleid ziet het kabinet *het bevorderen van economische zelfstandigheid van vrouwen door middel van arbeidsparticipatie*⁴.

De Vrouwen Alliantie onderschrijft het belang van economische zelfstandigheid van vrouwen, maar is tegelijkertijd ongerust over het in de knel raken van de zorgeconomie. Uit een participerend onderzoek dat de Vrouwen Alliantie in 2000 heeft uitgevoerd⁵ blijkt dat mensen over steeds minder tijd, ruimte en middelen beschikken om de zorgdimensie van hun bestaan naar eigen goeddunken in te vullen. De Vrouwen Alliantie pleit voor een nieuw evenwicht tussen de zorgeconomie en de markteconomie in relatie tot de overheidssector, waarbij herwaardering en behoud van de intrinsieke waarde van zorg moeten worden meegenomen als kwalitatieve norm voor emancipatiebeleid. Dit betekent dat, naar de mening van de Vrouwen Alliantie, de hoofddoelstelling van emancipatie in een breder kader dient te worden geplaatst, waarin sociale duurzaamheid, gebaseerd op gelijkwaardige gender- en etniciteitsverhoudingen een evenredige plaats dient te krijgen naast economische en ecologische duurzaamheid. De Vrouwen Alliantie betreurt het dat de tien-jarige doelstelling van emancipatie weinig aanknopingspunten biedt voor het invullen van vernieuwende visies waarvoor de Vrouwen Alliantie bouwstenen heeft aangedragen in haar advies *"Van Vrouwenstrijd naar Emancipatiebeleid?"* van juni 2000⁶.

¹ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.5

² zie: het advies van de Vrouwen Alliantie *Van Vrouwenstrijd naar Emancipatiebeleid?* (juni 2000) en het gezamenlijk met E-Quality geschreven *Advies inzake de Wet Basisvoorziening Kinderopvang* (augustus 2000). De aanbevelingen uit beide adviezen zijn in de bijlagen bij deze reactie opgenomen.

³ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.10

⁴ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.11

⁵ Thijs, A.: *Mainstreaming van de Zorgeconomie*. Vrouwen Alliantie, Utrecht, november 2000.

⁶ Vrouwen Alliantie, *Van Vrouwenstrijd naar Emancipatiebeleid*, p.1

Kansen voor het Emancipatiebeleid

In haar advies *Van Vrouwenstrijd naar Emancipatiebeleid?* constateerde de Vrouwen Alliantie al dat we op een scharnierpunt in de geschiedenis zijn beland, namelijk de overgang van een kostwinnerseconomie naar een economisch model dat is gebaseerd op de combinatie van arbeid en zorg, de CAZ-economie⁷. Dankzij het feit dat deze overgangssituatie samenvalt met een florissante economische ontwikkeling en ruime overheidsmiddelen, zijn er optimale kansen voor het invullen van een meerjarenperspectief van sociale duurzaamheid gebaseerd op gelijkwaardige gender- en etniciteitsverhoudingen. In de komende jaren komen miljarden vrij vanwege het afschaffen van kostwinnersfaciliteiten en andere baten die voortvloeien uit de toenemende participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Nu is het moment aangebroken om deze vrijkomende middelen aan te wenden voor de invulling van de CAZ-economie vanuit het perspectief van een duurzame humane ontwikkeling. Juist nu zijn er middelen beschikbaar voor beleidsmaatregelen ten behoeve van deze omslag.

De Vrouwen Alliantie dringt er op aan dat de middelen die vrijkomen ten gevolge van het afschaffen van de kostwinnersfaciliteiten en de baten die voortvloeien uit de toenemende participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt expliciet zichtbaar gemaakt worden in de miljoenennota van 2001. Deze middelen dienen structureel en geïndexeerd gereserveerd te worden voor de versnelling en verbreding van het emancipatieproces, waaronder instelling van een collectief gefinancierd Zorgfonds, waar een veelheid van regelingen gericht op verbetering van de voorwaarden voor de combinatie van zorg en arbeid kunnen worden ondergebracht.

Reacties uit het veld

Het kabinet geeft aan het belangrijk te hebben gevonden met het uitbrengen van de Meerjarennota eerst de maatschappelijke dialoog aan te gaan alvorens de beleidsrichtingen concreet uit te werken⁸.

De Vrouwen Alliantie herkent zich in veel van de reacties die ook door andere organisaties en adviesraden naar aanleiding van de *Meerjarennota* zijn gegeven en is verheugd dat een deel daarvan is uitgewerkt in het *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*. Bijvoorbeeld waar het gaat om de diversiteit aan (groepen) vrouwen en culturen, om monitoring van de effecten van voorgenomen maatregelen, om de gevolgen van variaties in arbeidsduur en loopbaanonderbreking, om rechten in de sfeer van de sociale zekerheid en pensioenen, om mantelzorg en de te verwachten verschuiving daarvan naar betaalde zorg, om de toekomstige sociale zorginfrastructuur, om mogelijke knelpunten in betaalbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen, om een zwangerschaps- en bevallingsverlof voor politieke ambtsdragers en om organisatieculturen, deeltijdwerk en duo-banen in hogere leidinggevende functies.

De Vrouwen Alliantie constateert echter dat, naast de uitwerking van plannen ten aanzien van bovenstaande, net als in de Meerjarennota en in de Begrotingsbrief ook in het Meerjarenbeleidsplan veel onderzoek, experimenten, conferenties en het ontwikkelen van voorstellen en standpunten worden voorgenomen, terwijl kansen voor de uitwerking van ideeën in concrete maatregelen blijven liggen. Er worden allerlei acties aangekondigd als "extra aandacht",

⁷ Het begrip CAZ-economie is geïntroduceerd door het Feministisch Economen Netwerk Nederland (FENN) en staat voor het economisch model dat gebaseerd is op de combinatie van arbeid en zorg.

⁸ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.6

“een commissie die op basis van aangekondigd onderzoek knelpunten in kaart moeten brengen”, “maatregelen voor ‘moedervriendelijke agenda’s en speciale herintredingsprogramma’s”, “initiatieven bevorderen” en “vernieuwingen stimuleren”. Daarmee is echter nog geen sprake van emancipatiebeleid, want onduidelijk blijft vervolgens óf en welke concrete maatregelen worden genomen en hoe deze bijdragen aan emancipatiedoelstellingen.

Ook wijst de Vrouwen Alliantie erop dat de opvatting van de begrippen werk en zorg in de nota op een aantal plaatsen nuancering behoeft. Zo wordt in de inleiding⁹ opgemerkt dat “vrouwen in de afgelopen vijftien jaar in groten getale zijn gaan werken”, terwijl niet genoemd wordt dat zij daarvoor al jaren door vrijwilligerswerk de gaten in de arbeidsmarkt vulden, naast de onbetaalde zorg die zij ten behoeve van hun gezin, huishouden en anderen verrichtten. Later wordt in de inleiding op het hoofdstuk over Arbeid, zorg en inkomen¹⁰ als voorwaarde gesteld vrouwen én mannen niet alleen economisch zelfstandig kunnen zijn, maar ook in perioden dat dat nodig is zorgverantwoordelijkheid kunnen dragen. Naar de mening van de Vrouwen Alliantie moeten vrouwen én mannen altijd zorgverantwoordelijkheid kunnen dragen en kan zorgverantwoordelijkheid niet worden beperkt tot bepaalde perioden.

De Vrouwen Alliantie plaatst naast het bovenstaande de volgende opmerkingen en kanttekeningen bij het *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*.

Arbeid, zorg en inkomen

Om een duurzame situatie te bereiken waarin zoveel mogelijk mensen gedurende hun levensloop een economisch zelfstandig bestaan met zorgverantwoordelijkheid kunnen combineren, wil het kabinet onder meer de arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van vrouwen bevorderen¹¹. De Vrouwen Alliantie merkt op dat economische zelfstandigheid niet bereikt is met het huidige sociaal minimum. Het sociaal minimum biedt geen volwaardig economisch zelfstandig bestaan voor vrouwen, omdat zij daarmee altijd van andere regelingen (zoals huursubsidie, bijzondere bijstand en kwijtschelding van gemeentelijke heffingen) afhankelijk zullen blijven. Economische zelfstandigheid koppelen aan een inkomen dat 70% van het minimumloon bedraagt, zoals het kabinet doet¹² is daarom niet ambitieus genoeg. In het huidig beleid wordt het sociaal minimum als voldoende (eindpunt) gezien voor economische zelfstandigheid. Volgens de Vrouwen Alliantie is het sociaal minimum slechts het startpunt. Speciale aandacht is nodig voor degenen die langdurig of zelfs definitief op het sociaal minimum zijn aangewezen, zoals sommige vrouwen met een handicap of oudere vrouwen. Om een situatie van permanente armoede te vermijden zou voor deze groep een in de loop der tijd stapsgewijze verhoging van de aan het minimumloon gerelateerde uitkering noodzakelijk zijn.

In het beleid gericht op bevordering van economische zelfstandigheid, dient het sociaal minimum (70% van het minimumloon) niet als einddoel maar als startpunt van het proces ter bevordering van economische zelfstandigheid te worden gehanteerd. Bovendien vindt de Vrouwen Alliantie dat ter bevordering van de economische zelfstandigheid van iedereen alle regelingen voor sociale zekerheid gebaseerd moeten worden op zelfstandige uitkeringsrechten en dat inkomensafhankelijke regelingen dienen te worden geïndividualiseerd.

⁹ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.5

¹⁰ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.19

¹¹ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.23

¹² *Meerjarennota Emancipatiebeleid*, p.18

In verband met het bevorderen van de arbeidsparticipatie van vrouwen constateert het kabinet¹³ dat de armoedeval van invloed is op de participatiebeslissing van herintredende vrouwen.

Om de armoedeval te voorkomen bepleit de Vrouwen Alliantie een geleidelijke, proportionele afbouw van inkomensafhankelijke regelingen naarmate het inkomen toeneemt.

Meerdere malen wordt ook in het *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie* geconstateerd dat er momenteel een overgang plaats vindt van het kostwinnersmodel naar een model dat is gericht op de combinatie van arbeid en zorg. De Vrouwen Alliantie vindt dat alle financiële voordelen en baten die voortvloeien uit deze overgang moeten worden ingezet ten behoeve van maatregelen die de combinatie zorg en arbeid bevorderen. Door de veelheid van wetten en regelingen die gericht zijn op bevordering van het combinatie-model dreigt een nieuw lappendeken te ontstaan waardoor de individuele burgers het spoor bijster raken. Bovendien zijn niet alle regelingen in gelijke mate voor iedereen toegankelijk, zoals de Vrouwen Alliantie en E-Quality reeds hebben aangegeven in hun advies n.a.v. de Hoofdlijnen Wet Basisvoorziening Kinderopvang. Het is tijd deze veelheid van regelingen te bundelen in een overzichtelijk geheel.

De Vrouwen Alliantie bepleit de instelling van een collectief gefinancierd Zorgfonds ten behoeve van betaalde zorgverloven en kinderopvang, waarop door zowel werknemers als niet-werknemers (waaronder zelfstandigen en mantelzorgers) aanspraak kan worden gemaakt.

In de Nota wordt melding gemaakt van de verschillende voorstellen over huwelijksvermogensrecht die in voorbereiding zijn. De Vrouwen Alliantie deelt de mening dat het stelsel moet aansluiten bij ontwikkelingen in de samenleving. Gezien de overgang van een kostwinnersmodel naar een combinatie-model dient het toekomstige huwelijksvermogensrecht met zowel de betaalde als onbetaalde arbeidsinspanningen van beide echtgenoten rekening te houden bij het vaststellen van het tijdens het huwelijk vergaarde vermogen. Om de gelijkheid van echtgenoten tot uitdrukking te brengen, dienen financiële nadelen ten gevolge van ongelijke verdeling van onbetaalde arbeid binnen het huwelijk te worden gecompenseerd in geval van echtscheiding.

De VA pleit ervoor dat in het toekomstige huwelijksvermogensrecht rekening wordt gehouden met de gekapitaliseerde waarde van de onbetaalde (zorg)arbeid op gezinsniveau, evenals de gekapitaliseerde waarde van inkomensderving wegens gemiste kansen op de arbeidsmarkt, die voortvloeien uit ongelijke verdeling van arbeid en zorg.

Het *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie* kondigt verschillende maatregelen¹⁴ aan, in de sfeer van betaald zorgverlof en arbeidstijdenwetgeving, om de zorgverantwoordelijkheid van mannen te bevorderen. De Vrouwen Alliantie benadrukt dat het vergroten van zorgverantwoordelijkheid al in een vroeg stadium moet starten, namelijk in opvoeding en onderwijs. Ook zorgtrainingen¹⁵ voor (aanstaande) vaders kunnen bijdragen aan het vergroten van de zorgverantwoordelijkheid van mannen. Het is goed dat in de evaluaties van de Arbeidstijdenwet en de Wet Aanpassing Arbeidsduur zal worden gekeken naar een eventuele verbetering van de combineerbaarheid door deze wet¹⁶. Willen deze wetten daar een succesvolle bijdrage aan kunnen leveren dan is een voorwaarde dat ze voldoende bekendheid genieten. Nu al dient in het beleid voor dat aspect

¹³ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.25

¹⁴ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.31 e.v.

¹⁵ zie bijvoorbeeld de 'good practices' die zijn verzameld in het kader van het door de Vrouwen Alliantie uitgevoerde Europees project *Reconciliation of Work and Family Responsibilities*

¹⁶ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.33

concrete aandacht te zijn. Ten aanzien van verlofregelingen merkt het kabinet terecht op dat voor mannen geldt dat zij vaker gebruik maken van een recht op verlof naarmate er (meer) betaling tegenover staat. Voortvarende maatregelen op dit gebied blijven echter achterwege.

De Vrouwen Alliantie is van mening dat in ieder geval voor het ouderschapsverlof en het langdurig zorgverlof een wettelijke regeling dient te worden ingesteld die voorziet in een vergoeding van minimaal 70% van het minimumloon, te betalen uit het eerder bepleitte Zorgfonds.

Het kabinet heeft het voornemen om de sociale zorginfrastructuur te versterken door betere ondersteuning en verbreding van het draagvlak voor mantelzorg. Meer vraag naar en minder aanbod van mantelzorg kan in de toekomst tot problematische situaties leiden¹⁷. Ten behoeve van een mogelijke verbreding van het draagvlak voor mantelzorg heeft het kabinet besloten tot het laten uitvoeren van een verkenning van langerdurend zorgverlof¹⁸.

De Vrouwen Alliantie stemt van harte in met maatregelen gericht op ondersteuning en verbreding van het draagvlak voor mantelzorgers en bepleit dat naast zorgverlof voor mantelzorg ook het nieuwe kinderopvangstelsel toegankelijk moet zijn voor degenen die mantelzorg of andere maatschappelijk relevant en noodzakelijk vrijwilligerswerk (bv. in de zorg) verrichten.

Om problematische situaties als gevolg van meer vraag naar en minder aanbod van mantelzorg te voorkomen¹⁹ benadrukt de Vrouwen Alliantie dat herverdeling van zorg niet alleen dient te verwijzen naar herverdeling van onbetaalde zorgarbeid tussen mannen en vrouwen, maar ook naar herverdeling tussen mantelzorg en professionele zorg. Onbetaalde zorg wordt immers niet zelden verricht uit pure noodzaak wegens gebrek aan zowel professionele (thuis)zorg, als kinderopvangvoorzieningen en andere zorgfaciliteiten.

Met het oog op een herwaardering van zorg stemt de Vrouwen Alliantie van harte in met het voornemen²⁰ om zichtbaar te maken welke rol onbetaalde arbeid speelt in het bereiken van sociaal-economische beleidsdoelen. Daarnaast vindt de Vrouwen Alliantie dat de onbetaalde arbeid ook in macro-economische modellen moet worden opgenomen, opdat de gevolgen van beleid voor de onbetaalde (zorg)sector ook zichtbaar worden.

In 2001 zal de slotmanifestatie van het *Zorg & Arbeid Debat* plaats hebben²¹. Helaas is dit debat vooral gevoerd binnen een kring van reeds ingewijde wetenschappers, politici, beleidsmakers en vertegenwoordigers van belangenorganisaties. Gezien het belang van de toekomstige zorginfrastructuur voor de hele samenleving en de rol die het maatschappelijk debat, ook volgens het kabinet²², kan spelen ten aanzien van de beeldvorming van zorg bij mannen, vindt de Vrouwen Alliantie dat dit debat moet plaatsvinden onder een veel breder publiek en dat daarom ook vrouwen en mannen aan de basis hierbij betrokken moeten worden.

De Vrouwen Alliantie ondersteunt het initiatief tot een Zorg & Arbeid Debat en wil hierbij graag een rol spelen, bijvoorbeeld door het organiseren van regionale debatten

¹⁷ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.33

¹⁸ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.34

¹⁹ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.34

²⁰ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.35/36

²¹ Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.36

²² Meerjarenbeleidsplan Emancipatie, p.31

in samenwerking met basisgroepen en lokale afdelingen van bij de Vrouwen Alliantie aangesloten organisaties.

Hoewel specifieke groepen vrouwen, bijvoorbeeld vrouwen met een handicap, in het *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie* wel genoemd worden als kwetsbare groepen waaraan extra aandacht besteed zal worden, blijven voor hen onder meer maatregelen achterwege die zijn gericht op een *betere combineerbaarheid van arbeid en zorg*²³. Eén van de redenen waarom de reïntegratie van vrouwen middels de Wet Rea veel minder vlot verloopt dan die van mannen is dat de wet geen rekening houdt met de zorgtaken van vrouwen met een handicap. We moeten af van het beeld dat vrouwen met een handicap enkel behoefte hebben aan zorg. De mogelijkheden van deze vrouwen om arbeid en zorg te combineren moeten voorop staan in het beleid, zonder dat de vrouwen met een handicap die niet kunnen werken te kort worden gedaan.

Het beleid en de maatregelen gericht op (re-)integratie van mensen met een handicap dienen genderspecifiek te worden ingevuld, teneinde de impact van dit beleid op de positie van vrouwen met een handicap te kunnen toetsen en bijsturen. Concrete aanbevelingen hiertoe zijn gedaan in diverse publikaties van de Vrouwen Alliantie (zie voetnoot).²⁴

Het kabinet kondigt aan dat met betrekking tot het participatiebeleid voor alleenstaande ouders in de bijstand met gemeenten zal worden afgesproken dat ten aanzien van de arbeidsplicht rekening moet worden gehouden met de persoonlijke situatie van alleenstaande ouders en dat maatwerk moet worden geleverd²⁵. De Vrouwen Alliantie is van mening dat een arbeidsplicht niet kan worden afgedwongen voor alleenstaande ouders met kinderen onder de twaalf jaar, zolang de zorginfrastructuur onvoldoende is afgestemd op de koopkracht, toegankelijkheid, behoeften en belangen van deze ouders en hun kinderen. Zolang de lokale overheid niet voldoet aan deze zorgplicht ter compensatie van de wegvallende zorgarbeid van alleenstaande ouders kan er geen sprake zijn van arbeidsplicht.

De Vrouwen Alliantie is van mening dat de arbeidsplicht van bijstandsgerechtigden moet worden gerelateerd aan de zorgtaken die zij verrichten, ook wanneer deze mantelzorg betreffen. Voor het aantal uren dat noodzakelijk is voor de uitvoering van zorgtaken mag geen arbeidsplicht gelden. Om te stimuleren dat alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering hun band met de arbeidsmarkt behouden en om hun financiële situatie te verbeteren is verruiming van de vrijlatingsregeling noodzakelijk. De Vrouwen Alliantie vindt dat de verdienen uit betaalde (deeltijd)arbeid in vergelijkbare mate als in de Anw vrijgelaten moeten worden.

Met betrekking tot het sociale stelsel in levensloop perspectief²⁶ noemt het Meerjarenbeleidsplan Emancipatie verschillende maatregelen die zijn gericht op een groeiende diversiteit in levenslopen en de gevolgen daarvan in de sfeer van de sociale zekerheids- en pensioenrechten. Hierbij

²³ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.36 e.v.

²⁴ Zie de volgende publikaties van de VA:

Vrouwen Alliantie: Successen en knelpunten op de arbeidsmarkt. Ervaringen van vrouwen met een handicap. Utrecht (VA) 1997

Vrouwen Alliantie/Yvette den Brok: Hoe komt het dat vrouwen met een handicap moeilijk op beroepsopleidingen terecht komen en waardoor verloopt de doorstroom naar de arbeidsmarkt zo moeizaam?. Utrecht (VA) 1998

Vrouwen Alliantie: Verbetering van de positie van vrouwen met een handicap. Speciale uitgave van BetOn, 8^e Jg, nr. 4

Vrouwen Alliantie/Yvette den Brok: Je bent vrouw, je hebt een handicap en je wilt werk, Utrecht (VA) 2000

Vrouwen Alliantie/Yvette den Brok: Je bent vrouw, je hebt een handicap en je wilt scholing. Utrecht (VA) 2000.

²⁵ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.37

²⁶ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.40 e.v.

ontbreekt echter volledig aandacht voor alleenstaande oudere vrouwen. Wet- en regelgeving uit het verleden hebben grote gevolgen voor de sociaal-economische positie van deze groep. Zo werden deze vrouwen in sommige gevallen tot in de jaren '70 belemmerd deel te nemen aan de arbeidsmarkt, hebben zij als erfenis van het kostwinnersmodel geen of weinig pensioenvoorzieningen kunnen opbouwen en kunnen vrouwen die vóór 1981 zijn gescheiden geen aanspraak meer maken op de verdeling van opgebouwd pensioen van de ex-echtgenoot. Ook is er geen aandacht voor degenen die geen volledige AOW ontvangen omdat ze onvoldoende jaren in Nederland hebben gewoond.

De Vrouwen Alliantie vindt dat er een speciaal fonds dient te worden gecreëerd ter voorkoming en bestrijding van de armoede onder pensioengerechtigden. Met name vrouwen die voor 1981 zijn gescheiden en geen aanspraak kunnen maken op gemeenschappelijk opgebouwde pensioenrechten dienen te worden gecompenseerd²⁷. Ook het probleem van het AOW-gat (van onder meer zwarte, migranten en vluchtelingen- vrouwen en -mannen) dient ter discussie te worden gesteld.

Dagindeling

De Vrouwen Alliantie vindt het positief dat er ten aanzien van voorzieningen aandacht is voor de betaalbaarheid en toegankelijkheid ervan. Verschillende malen wordt in dat kader gesproken over monitoring. Systemen die daartoe worden gehanteerd dienen gepaard te gaan met bijsturingmechanismen opdat eventuele ongelijkheid in toegang kan worden bijgesteld.

In het kader van dagindeling wordt gesproken over 'zorgknooppunten' waar concentraties van voorzieningen plaats zullen vinden²⁸. Uit het vervolg hierover in het *Meerjarenbeleidsplan*²⁹ maakt de Vrouwen Alliantie op dat het hier gaat om knooppunten die grootschaliger zullen zijn dan voorzieningen 'om de hoek'.

De Vrouwen Alliantie vindt dat juist ook de 'zorgknooppunten' op wijk- of buurtniveau vorm moeten krijgen. Scholen en crèches bijvoorbeeld en ook sociaal-culturele en vrijetijdsvoorzieningen, die er deel van zullen gaan uitmaken, hebben in woonwijken een belangrijke sociale functie en mogen om die reden daar niet uit verdwijnen.

Macht en besluitvorming

Het kabinet constateert³⁰ dat het aandeel van vrouwen in de landelijke politiek in de afgelopen decennia weliswaar sterk gestegen is, maar dat op onder andere lokaal niveau de groei minder is of zelfs stagneert. Om dit te doorbreken zullen nieuwe initiatieven worden genomen en nieuwe samenwerkingsverbanden worden gezocht³¹. Echter: de aandacht voor de uitstroom van vrouwen uit de lokale politiek, zoals het voor 2001 aangekondigde onderzoek, en de vernieuwingsimpuls 'Dualisme en de lokale democratie' is te laat met het oog op de verkiezingen van 2002. De Internationale Vereniging van Lokale Overheden (IULA), waarbij ook de VNG is aangesloten, heeft

²⁷ Zie bijvoorbeeld de voorstellen van de *Stichting Recht op Recht vóór '81* voor een aanvullende forfaitaire pensioenuitkering.

²⁸ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.53

²⁹ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.54

³⁰ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.65

³¹ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.74

in 1998 een wereldwijde verklaring aangenomen over Vrouwen en Lokaal Bestuur³². Deze verklaring is een goede richtlijn voor het nemen van concrete maatregelen ter bevordering van de participatie van vrouwen op lokaal niveau. Er hoeft dus *niet gewacht wordt op de resultaten van het aangekondigde onderzoek*.

De Vrouwen Alliantie dringt erop aan dat op korte termijn de uitvoering van de IULA-verklaring over Vrouwen en Lokaal Bestuur op de politieke agenda wordt geplaatst. Om te bevorderen dat op gemeentelijk niveau prioriteiten, actieplannen en middelen worden bestemd voor het uitvoeren van de IULA-verklaring over Vrouwen en Lokaal Bestuur, dienen overheidsmiddelen voor gemeenten hiervoor geormerkt te worden.

Met de participatie van vrouwen in de ambtelijke top is het in Nederland zeer droevig gesteld. Er is slechts één vrouwelijke Secretaris-Generaal en ook onder de Directeuren-Generaal schommelt de deelname van vrouwen slechts tussen de 7 en 10 procent. In het Meerjarenbeleidsplan Emancipatie³³ worden prestatie-indicatoren voor 2010 gesteld van 25% voor topambtenaren en 30% voor hogere ambtenaren. De Vrouwen Alliantie vraagt zich af hoe deze indicatoren waargemaakt kunnen worden zolang er geen algemene kwantitatieve doelen gelden voor de ambtelijke top. Bovendien vindt de Vrouwen Alliantie dat de prestatie-indicatoren te laag zijn en teveel op de lange baan worden geschoven. Zolang de ambtelijke top een *male-dominated* aangelegenheid blijft, zal de organisatie-cultuur onvoldoende open staan voor het mainstreamen van emancipatiebeleid. Een cultuur-omslag binnen een organisatie wordt pas mogelijk nadat een kritische massa van 30% participatie door vrouwen is bereikt. De Vrouwen Alliantie is van mening dat – zeker nu in Nederland het gemiddelde opleidingsniveau van vrouwen op de arbeidsmarkt hoger is dan van mannen – voldoende potentieel aanwezig is onder vrouwen om de topposities in het ambtelijk apparaat te bezetten, indien kwaliteit vóór anciënniteit zou worden gesteld. De geloofwaardigheid van het emancipatiebeleid – met name voor wat betreft het doorbreken van het glazen plafond – zal toenemen naarmate het aantal vrouwen in topfuncties bij departementen en andere overheidsinstellingen in versnelde mate toeneemt.

De Vrouwen Alliantie pleit voor een versnelde inhaalmanoeuvre gericht op deelname van 30% vrouwen in de ambtelijke top (vanaf schaal 18) en 40% hogere ambtenaren (schaal 15-18) in 2004. Voor het bereiken van deze doelstellingen stelt de Vrouwen Alliantie voor dat een task-force onder leiding van de Minister President op korte termijn een pakket van maatregelen opstelt voor het bereiken van deze doelstelling. Te denken valt aan maatregelen die kwaliteit bóven anciënniteit laten gaan, aan externe wervingscampagnes, aan maatregelen op het gebied van selectie, loopbaanbegeleiding en coaching en aan personeelsbeleid dat de combinatie van arbeid en zorg voor mannen en vrouwen bevordert.

Daarnaast dienen bedrijven en organisaties te worden verplicht in jaarverslagen hun emancipatiebeleid te expliciteren en verantwoorden, waarbij de overheid een positieve voorbeeldfunctie dient te vervullen d.m.v. gender- en etniciteitsaudits in de jaarlijkse beleidsverantwoording op de derde woensdag in mei. De voorgenomen campagne "carrière in deeltijd"³⁴ moet niet beperkt blijven tot individuele werknemers, maar ook worden gericht op bedrijven en organisaties. Dit zou bijvoorbeeld kunnen middels het genoemde communicatieplan³⁵ om via internet informatie te verspreiden.

³² Een Nederlandse vertaling van IULA-Verklaring over Vrouwen en Lokaal Bestuur is opgenomen in de publikatie van de Vrouwen Alliantie: *Wat heeft Asten met Beijing te maken?* Utrecht (VA) 1999.

³³ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.70-71

³⁴ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.77

³⁵ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.77

Kennissamenleving

Tot slot is de Vrouwen Alliantie verheugd over het feit dat het kabinet geld ter beschikking stelt voor een informatiseringsimpuls ten behoeve van vrouwenorganisaties³⁶. Zij is echter van mening dat het hiervoor ter beschikking gestelde budget van 1 miljoen gulden absoluut ontoereikend is en moet worden verruimd.

³⁶ *Meerjarenbeleidsplan Emancipatie*, p.110

Aanbevelingen uit 'Van Vrouwenstrijd naar Emancipatiebeleid?', het advies van de Vrouwen Alliantie naar aanleiding van de Meerjarennota Emancipatiebeleid

Aanbeveling 1:

De Vrouwen Alliantie is van mening dat een fundamentele herbezinning noodzakelijk is op de ethiek en plaats van zorg in de toekomstige samenleving, teneinde een nieuwe, duurzame balans tot stand te brengen tussen de zorgeconomie (betaald en onbetaald), de markteconomie en de overheidssector. Uitgaande van het belang van zorg voor de sociale duurzaamheid en voor de kwaliteit van het bestaan, moeten in onderlinge samenhang de omvang van de arbeidsmarktparticipatie, betaalde en onbetaalde zorgvoorzieningen, de gezondheidszorg, sociale zekerheid en fiscale maatregelen een plaats krijgen. Financiële zelfstandigheid én recht op zorg ontvangen en zorg verlenen dienen een centrale leidraad te zijn in het debat over de plaats van zorg in de toekomstige samenleving.

Aanbeveling 2:

De Vrouwen Alliantie dringt er bij de regering op aan dat alle financiële voordelen en baten die voortvloeien uit de overgang van het kostwinnersmodel naar het combinatiemodel worden ingezet voor de verbetering van de combinatie arbeid en zorg, zoals:

- verbetering van de zorginfrastructuur, waaronder een forse uitbreiding van kinderopvangvoorzieningen na 2002,
- uitbreiding van de voorzieningen die de combinatie van arbeid en zorg faciliteren en zijn afgestemd op de behoeften, belangen en wensen van zorgbehoeftigen,
- bevordering van de participatie van mannen in zorg en
- verbetering van de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt en in het bijzonder de positie van vrouwen met een laag of geen eigen inkomen.

Aanbeveling 3:

De Vrouwen Alliantie pleit voor instelling van een gender/ethniciteitspecifiek monitoringsysteem dat inzicht verschaft in de kosten/baten-relatie van de overgang van een kostwinnersmodel naar een combinatiemodel.

Aanbeveling 4:

De Vrouwen Alliantie is van mening dat het begrip diversiteit in de nota nadere uitwerking behoeft. De samenleving is meer dan een optelsom van afzonderlijke individuen die op basis van hun leeftijd en levensstijl op zoek zijn naar een ideale mix van zorg en arbeid. Gericht beleid dat is afgestemd op de specifieke behoeften van bepaalde doelgroepen blijft noodzakelijk. De Vrouwen Alliantie pleit ervoor dat beleid wordt ontwikkeld waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke obstakels die bepaalde groepen ondervinden en pleit voor de verbetering van de sociaal-economische positie van met name:

- zwarte, migranten en vluchtelingenvrouwen,
- vrouwen in rurale gebieden die in een armoedepositie verkeren,
- vrouwen met een handicap of chronische ziekte,
- oudere vrouwen met geen of lage pensioenvoorzieningen en/of onvolledige AOW,
- alleenstaanden met zorgverantwoordelijkheden en
- vrouwen met lage inkomens of geen eigen inkomen.

Aanbeveling 5:

De Vrouwen Alliantie pleit voor een coherente en integrale visie op mainstreaming van het emancipatiebeleid op macro-, meso- en microniveau. Het Platform for Action van Beijing en het Verslag van de rapportagecommissie Internationaal Verdrag tegen Discriminatie van Vrouwen (1997) bieden een goede basis voor een integrale visie. De 12 strategische doelstellingen van het Platform for Action van Beijing dienen uitgangspunt te zijn voor het uitwerken van beleidsnormen, beleidsinstrumenten, activiteitenplanning en begroting van elk relevant vakministerie en tevens vertaald te worden naar provinciaal en gemeentelijk niveau. Daarin zouden niet alleen de in de nota genoemde beleidsopties en de hierboven genoemde punten van de Vrouwen Alliantie een plaats moeten krijgen, maar ondermeer ook de volgende aspecten:

A. Op macro-niveau:

- Het opnemen van een evenwichtige ontwikkeling tussen overheid, markteconomie en zorgeconomie in de doelstellingen voor het macro-economisch beleid.
- Het toepassen van gender/ethniciteitstoetsen op de overheidsbegroting en het opnemen van een gender/ethniciteitsaudit in de jaarlijkse beleidsverantwoording (op de derde woensdag van Mei).
- Het bevorderen van maatschappelijk draagvlak om het recht op zorg ontvangen en zorg verlenen te verankeren in de grondwet.
- Het bevorderen van deskundigheid van het ambtelijk apparaat op het gebied van gender en ethniciteit middels trainingen en aanstelling van deskundigen in alle vakdepartementen die het emancipatieproces kunnen aansturen.

B. Op meso-niveau:

- Het identificeren en analyseren van versturende invloeden van discriminerende praktijken op marktverhoudingen, zoals ongelijke toegang van vrouwelijke en mannelijke ondernemers tot kredietfaciliteiten en onderwaardering van talenten en capaciteiten van vrouwen. En vervolgens het treffen van effectieve maatregelen tot opheffing van die praktijken.
- Het ontwikkelen van een emancipatoire visie op de inrichting van de toekomstige zorginfrastructuur, waarbij niet voorbij mag worden gegaan aan de intrinsieke waarde van zorg.
- Het handhaven van het vak Verzorging in de basisvorming van het voortgezet onderwijs.
- Het uitbreiden van Vrouwenvakscholen.
- Het versterken van organisaties en instellingen die een belangrijke rol vervullen bij het bevorderen van emancipatie in alle lagen van de bevolking.
- Het definiëren en implementeren van effectieve institutionele mechanismen gericht op uitvoering van het Platform of Action van Beijing.

C. Op micro-niveau:

- Het bevorderen dat het personeelsbestand van bedrijven en organisaties een afspiegeling is van de totale beroepsbevolking (inclusief vrouwen, allochtonen, mensen met een handicap, diverse leeftijdscategorieën) en dat bedrijven en organisaties worden verplicht in het jaarverslag hun emancipatiebeleid te expliciteren en verantwoorden.
- Het bevorderen van zorgtrainingen voor mannen, met name (aanstaande) vaders en mannen met zorgbehoefte partners of ouders.
- Het beter afstemmen van voorzieningen op de behoeften van zowel zorgvragenden als taakcombineerders.

Aanbeveling 6:

De Vrouwen Alliantie bepleit een structurele verhoging van het budget voor emancipatie-ondersteuningsbeleid tot 0,1% van de begroting van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die ten goede dient te komen aan vrouwenorganisaties met achterban.

Aanbeveling 7:

De Vrouwen Alliantie stelt voor op korte termijn een werkconferentie te beleggen met de belangrijkste actoren in de emancipatiestructuur, onder begeleiding van een (neutraal) consultancy bureau, met het doel invulling te geven aan de toekomstige emancipatiestructuur. Doel van deze werkconferentie zou moeten zijn dat op basis van overeengekomen doelstellingen een strategisch plan wordt opgesteld vanuit een vernieuwend meerjarenperspectief en dat duidelijkheid wordt gecreëerd over de functies en taken van de participerende organisaties in de emancipatiestructuur. Op basis van de resultaten van deze werkconferentie kan financiële invulling worden gegeven aan het verhoogde emancipatieondersteuningsbudget en hiervoor een nieuwe verdeelsleutel worden vastgesteld.

Aanbeveling 8:

De Vrouwen Alliantie bepleit erkenning van koepelorganisaties van de vrouwenbeweging als legitieme sociale partners in alle relevante sociaal-economische overlegstructuren.

Aanbeveling 9:

De Vrouwen Alliantie bepleit het instellen van een nieuw departement: het Departement voor Duurzame Humane Ontwikkeling. Dit nieuwe departement zou een sterke aansturende rol dienen te vervullen naar de overige vakdepartementen teneinde sociale en ecologische duurzaamheid te bevorderen. De begroting en het ambtelijk apparaat van dit nieuwe departement dienen evenwichtig verdeeld te worden over twee centrale speerpunten, namelijk emancipatiebeleid en milieubeleid. Naast emancipatie (DCE) en milieu (VROM) zouden ook andere relevante beleidsterreinen, die nu versnipperd zijn over diverse departementen (zoals het diversiteitbeleid, het grote stedenbeleid en het plattelandsbeleid), in dit nieuwe departement kunnen worden ondergebracht.

Aanbeveling 10:

De uitvoering van de voorgestelde beleidsinstrumenten -kinderopvang en uitbreiding van betaalde verlofregelingen- dient gekoppeld te worden aan een monitoringsysteem dat inzichtelijk maakt welke groepen in de samenleving meer en welke groepen minder profiteren van deze regelingen. Dit systeem dient bijsturingsmechanismen te bevatten om te garanderen dat het combinatiemodel ook toegankelijk is voor lager opgeleide, alleenstaande en zwarte, migranten en vluchtelingenvrouwen en -mannen. Specifiek beleid is gewenst om de combinatie van arbeid en zorg voor mensen met een handicap, voor zelfstandigen en voor meewerkende partners te faciliteren.

Aanbeveling 11:

De Vrouwen Alliantie pleit voor een snelle uitvoering van het plan 'Van overblijven naar tussenschoolse opvang: Door professionalisering garanties voor kwaliteit en continuïteit van opvang van schoolkinderen tussen de middag' dat in september 1999 door de AOb, FNV, Vrouwen Alliantie en Netwerk Schoolkinderopvang gepresenteerd is aan de staatssecretarissen van OCW, VWS en SZW.

Aanbeveling 12:

Er moet een financiële onderbouwing komen voor het realiseren van de forse uitbreiding van kinderopvang na 2002. In 2010 zijn naar verwachting 344.520 plaatsen nodig voor de opvang van 0 tot 4 jarigen, 475.620 plaatsen voor de buitenschoolse opvang en 713.430 plaatsen voor tussenschoolse opvang (zie bijlage).

Aanbeveling 13:

Stimuleringsmaatregelen voor uitbreiding van kinderopvangvoorzieningen blijven ook na 2002 vereist.

Aanbeveling 14:

Het streefcijfer voor verbetering van de inkomenspositie van vrouwen dient gebaseerd te zijn op een evenredige (50/50) verdeling van het inkomen en bezit tussen mannen en vrouwen. Het beleid gericht op een rechtvaardige inkomensverdeling dient effectieve instrumenten te ontwikkelen om alle vormen van discriminatie op de arbeidsmarkt op te heffen, om functiewaarderings- systemen te ontdoen van stereotypische vooroordelen, om maatschappelijk noodzakelijke (zorg)arbeid te erkennen en te herwaarderen via zorgverlof, vergoedingsregelingen en/of fiscale regelingen en om het zelfstandig ondernemerschap van vrouwen te bevorderen.

Aanbeveling 15:

Bij het vaststellen van de norm voor economische zelfstandigheid dient een minimum gehanteerd te worden dat werkelijk volwaardige economische zelfstandigheid biedt.

Aanbeveling 16:

Er dienen extra maatregelen te worden getroffen voor de verbetering van de arbeidsomstandigheden -waaronder het voorkómen van intimidatie- en de vermindering van de werkdruk in de sectoren waar een hoge intensiteit van vrouwenarbeid bestaat, zoals de zorg, het onderwijs, de detailhandel, de horeca en de lagere functies in de ICT-sector.

Aanbeveling 17:

Ter bevordering van de economische zelfstandigheid van iedereen dienen alle regelingen voor sociale zekerheid gebaseerd te worden op zelfstandige uitkeringsrechten.

Aanbeveling 18:

Inkomensafhankelijke regelingen dienen te worden geïndividualiseerd.

Aanbeveling 19:

De armoedeval dient te worden voorkomen door een geleidelijke, proportionele afbouw van inkomensafhankelijke regelingen naarmate het inkomen toeneemt.

Aanbeveling 20:

Er dient een speciaal fonds te worden gecreëerd ter voorkoming en bestrijding van de armoede onder degenen die als erfenis van het kostwinnersmodel geen of weinig pensioenvoorzieningen hebben weten op te bouwen, of die geen volledige AOW ontvangen omdat ze onvoldoende jaren in Nederland hebben gewoond. Met name het probleem van het AOW-gat (onder meer van zwarte, migranten en vluchtelingenvrouwen en -mannen) dient ter discussie te worden gesteld.

Aanbeveling 21:

Discriminatie op grond van handicap moet wettelijk verboden worden en het beleid gericht op (re-)integratie van mensen met een handicap dient genderspecifiek ingevuld te worden, teneinde de impact van dit beleid op de positie van vrouwen met een handicap te kunnen toetsen en bijsturen.

Aanbeveling 22:

De coördinatie van het beleid gericht op de combinatie van zorg en arbeid van mannen en vrouwen met een handicap dient overgeheveld te worden van VWS naar SZW.

Aanbeveling 23:

In het beleid dient meer aandacht te zijn voor de cultuur binnen arbeidsorganisaties, te beginnen bij de overheid zelf. Verandering van bedrijfscultuur dient niet alleen gericht te zijn op bevordering van de arbeidparticipatie van vrouwen, maar juist ook op het stimuleren van de zorgparticipatie van mannen.

Aanbeveling 24:

Good practices, zoals die onder meer verzameld zijn in het kader van het Europese project 'Reconciliation of Work and Family Responsibilities' dat door de Vrouwen Alliantie wordt uitgevoerd, dienen meegenomen te worden als basis voor het ontwikkelen van beleid gericht op de bevordering van zorgverantwoordelijkheid van jongens en mannen.

Aanbeveling 25:

In de aanstaande bijstelling van de basisvorming dient het Vak Verzorging een volwaardige plaats te behouden (zie aanbeveling 5).

Aanbeveling 26:

Jongens en mannen dienen actief te worden betrokken bij de ontwikkeling van beleid dat is gericht op het vergroten van hun zorgverantwoordelijkheid en hun aandeel in de onbetaalde zorg.

Aanbeveling 27:

Op vergroting van de combinatie van arbeid en zorg gerichte voorlichtingscampagnes mogen niet beperkt blijven tot publiekscampagnes, maar moeten zich ook richten op organisaties en bedrijven. In deze campagnes mag onder meer aandacht voor de mogelijkheid om in deeltijd leiding te geven en de meerwaarde daarvan niet ontbreken.

Aanbeveling 28:

Ook waar het beleid betreft om vrouwen in organisaties binnen te halen en vast te houden, dient de overheid al haar mogelijkheden aan te wenden om invloed uit te oefenen.

Aanbeveling 29:

De Vrouwen Alliantie pleit ervoor dat de rijksoverheid er bij alle gemeenten op aandringt dat de verklaring van IULA over Vrouwen en Lokaal Bestuur als prioriteit op de politieke agenda wordt geplaatst en dat zij ook bij andere overheden erop aandringt dat deze serieus werk maken van vergroting van de deelname van vrouwen aan het bestuur.

Aanbeveling 30:

Er dient een allesomvattend beleid te komen gericht op voorkoming en bestrijding van huiselijk en seksueel geweld, waarvan met name vrouwen en kinderen het slachtoffer zijn. Dit beleid moet onder meer voorkomen dat vrouwen vanwege hun afhankelijke positie huiselijk of seksueel geweld tolereren en moet daarom onder meer zijn gericht op het bevorderen van volwaardige economische zelfstandigheid van vrouwen. Daarnaast dient het zelfstandig verblijfsrecht van vrouwen die slachtoffer zijn van seksueel of huiselijk geweld specifieke aandacht te krijgen in dit beleid.

Aanbeveling 31:

Ten aanzien van de uitwerking van Artikel 13 van het Verdrag van Amsterdam bepleit de Vrouwen Alliantie in alle Europese richtlijnen voor gelijke behandeling de ruime materiële werkingssfeer en het maximale beschermingsniveau te laten gelden zoals die van toepassing zijn in geval van discriminatie op grond van ras of etnische afstamming.

Aanbeveling 32:

Er dient een onafhankelijk orgaan te worden ingesteld dat toeziet op naleving van de richtlijnen in het kader van Artikel 13. Voor de implementatie van de richtlijnen dient een genderspecifiek monitoring- en evaluatiesysteem te worden opgezet met een vijfjaarlijkse evaluatie door een team van deskundigen.

Aanbeveling 33:

Vrouwenorganisaties dienen te worden betrokken in de sociale dialoog ten aanzien van de implementatie van de richtlijnen in het kader van Artikel 13.

Aanbeveling 34:

De aan de gelijke behandelingswetgeving te hangen deelwet voor mensen met een handicap, waaraan momenteel gewerkt wordt, dient te worden uitgebreid tot alle levensterreinen en dient vervolgens zo spoedig mogelijk te worden gerealiseerd.

Aanbeveling 35:

Er dienen voldoende volwaardige voorzieningen te worden geschapen zodat ook door telewerkers arbeid en zorg op een evenwichtige wijze kunnen worden gecombineerd.

Aanbeveling 36:

Gezien het belang van ICT voor de arbeidsparticipatie van vrouwen met een chronische ziekte of handicap dienen voor hen voldoende middelen en regelingen beschikbaar te zijn om zich toegang tot ICT te verschaffen.

Aanbeveling 37:

Gezien het belang van hun politieke participatie en hun rol bij het bereiken van emancipatiedoelstellingen dienen vrouwenorganisaties financieel te worden ondersteund om voor hen toegang tot en aansluiting bij ICT mogelijk te maken.

Aanbeveling 38:

Analoog aan de in aanbeveling 10 genoemde instrumenten dient ook een monitoringsysteem te worden gekoppeld aan de uitvoering van de beleidsvoorstellen in het kader van de dagindeling, zodat zichtbaar wordt welke groepen in de samenleving meer en welke groepen minder profiteren van regelingen. Op basis daarvan kunnen bijsturingsmechanismen worden opgenomen die een tweedeling in gebruik van de regelingen en overbelasting van bepaalde groepen werknemers, zoals alleenstaande ouders en laagbetaalden, voorkomen.

Aanbevelingen uit het 'Advies inzake de Wet Basisvoorziening Kinderopvang' van de Vrouwen Alliantie en E-Quality

Onder kinderopvang als basisvoorziening verstaan de Vrouwen Alliantie en E-Quality een integraal stelsel dat kwalitatief goed is en aansluit bij de behoeften van een diverse groep gebruikers. Zo'n stelsel dient beschikbaar en betaalbaar te zijn voor iedereen. Kinderopvang is in het belang van de gehele samenleving. Daarom is een collectief gefinancierd kinderopvangfonds nodig, waaraan alle werkgevers, werknemers en niet-werknemers via belastingheffing meebetalen. Zowel werknemers als niet-werknemers kunnen aanspraak maken op dit fonds. Hiermee is het mogelijk om kinderopvang tot een voor iedereen toegankelijke basisvoorziening te maken, waarin gelijke behandeling van verschillende soorten werknemers onderling, en van werknemers en niet-werknemers gegarandeerd is.

De Vrouwen Alliantie en E-Quality adviseren

ten behoeve van een integraal stelsel:

- Breng peuterspeelzalen die nu nog onder het gemeentelijk welzijnsbeleid vallen, binnen de werkingssfeer van de WBK. Uitwisseling tussen kinderopvangcentra en peuterspeelzalen kan stimulerend werken in het licht van vernieuwing en uitbreiding van de zorg voor het kind, met vormen van voorschoolse educatie naar behoefte.
- Maak gebruik van de kansen die er liggen om via de peuterspeelzalen ouders te bereiken, die geen gebruik maken van de kinderopvangcentra. Kinderen die peuterspeelzalen bezoeken, zullen vaker ouders hebben, die geen gebruik maken van kinderopvangcentra: bijvoorbeeld lager opgeleiden, alleenstaanden, lage-inkomensgroepen. In deze categorieën vallen relatief vaak zwarte, migranten- en vluchtelingenouders die niet overeenkomen met het beeld van de huidige doorsneegebruikers van crèches.
- Laat tussenschoolse opvang een integraal onderdeel van de basisvoorziening kinderopvang worden. Pas hierop dezelfde financieringssystematiek en kwaliteitseisen toe als op de andere vormen van opvang, die van het stelsel deel gaan uitmaken. Professionalisering van de tussenschoolse opvang dient zo spoedig mogelijk gerealiseerd te worden.
- Zorg voor opname van de huidige informele opvang in de WBK, door deze te formaliseren en door bemiddeling van bijvoorbeeld een gastouderbureau of kinderopvanginstelling als een gekwalificeerde oppas aan huis opvang te laten verzorgen. Zorg eveneens voor opname van ouderparticipatiecrèches in de WBK. Laat hieraan een goede regeling van de arbeidsomstandigheden en -voorwaarden van deze medewerkers gepaard gaan en formuleer voor deze vormen van opvang passende eisen voor controle en kwaliteit.

ten behoeve van kwaliteit en diversiteit:

- Maak diversiteit tot een belangrijk criterium voor kwaliteit: interculturalisatie van de kinderopvangcentra op het vlak van gewoonten, gebruiken en personeel is hiervan een belangrijk aspect.
- Voorzie de WBK van middelen en voorzieningen die het monoculturele karakter van de kinderopvang kunnen omvormen tot een interculturele basisvoorziening. Bij kwaliteitscriteria horen ook maatregelen om toegankelijkheid te verbeteren voor groepen, voor wie kinderopvangcentra nu nog een te hoge drempel hebben vanwege de overheersende witte norm.
- Maak gebruik van positieve voorbeelden van interculturele kinderopvang. Het diversiteitsaspect mag niet ontbreken bij de inzichten die gebruikt zullen worden om het begrip pedagogische kwaliteit nader in te vullen en bij de landelijke bundeling van expertise op dit terrein.
- Stimuleer de ontwikkeling van 'diversiteitsexpertise' en de integratie hiervan in de opvattingen over pedagogische kwaliteit.
- Diversiteitsmanagement van personeel en organisatie moet als belangrijk aspect van kwaliteit

worden erkend. Voorzie daarom de WBK van mogelijkheden om de personeelsvoorziening van kinderopvangcentra gevarieerder te maken. Ouders met verschillende achtergronden moeten erop kunnen vertrouwen dat er respect is voor hun religieuze en culturele waarden en hun normenpatroon.

- Bouw in de WBK garanties in dat ouders medezeggenschap hebben. Zij dienen op democratische wijze invloed te kunnen uitoefenen op de kwaliteit van de kinderopvang en ook op andere wijze, aansluitend bij diverse achtergronden, kunnen participeren.
- Laat onderzoeken wat de kritische succesfactoren zijn van initiatieven op het gebied van flexibele opvang en vergroot hiermee de expertise over flexibiliteit als criterium van kwaliteit.
- Draag bij aan een meer effectieve beeldvorming van diverse groepen in de WBK door stigmatisering van zwarten, migranten en vluchtelingen te vermijden. Onderzoek liever wie nog meer dan zwarte, migranten- en vluchtelingengroepen profijt kunnen hebben van de nodige aanpassingen van pedagogische en educatieve kwaliteiten aan een veranderende behoefte.
- Kies als rijksoverheid in onderzoeken een invalshoek waarbij de uitkomsten aansluiten bij en/of een positief effect hebben op meer huidige en potentiële gebruikers. Vooral in die onderzoeken waarbij de focus specifiek of expliciet gericht is op zwarte, migranten- en vluchtelingengroepen. Wat goed is voor een specifieke groep die nog te weinig gehoord is en aan bod is gekomen, heeft positieve effecten op andere groepen gebruikers.
- Neem marktwerking niet in de WBK op als mechanisme van kwaliteitsregulering.
- Zorg ervoor dat in het toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang aan de aspecten pedagogische kwaliteit en medezeggenschap van ouders expliciet aandacht besteed wordt. De instantie die in de toekomst de inspectie van de kinderopvang zal gaan uitvoeren, dient over voldoende deskundigheid te beschikken om juist deze kwaliteitsaspecten op adequate wijze te controleren.

ten behoeve van betaalbaarheid voor iedereen:

- Verruim het recht op een financiële bijdrage van de overheid, een 'werkgeversdeel vervangende overheidsbijdrage', naar groepen die nu niet daarvoor in aanmerking komen. Degenen die maatschappelijk nuttig vrijwilligerswerk verrichten, mantelzorgers, studenten, tienermoeders en nieuwkomers die niet uitkeringsgerechtigd zijn maar wel een verplicht inburgeringstraject moeten volgen, ontbreken nu in de kabinetsvoorstellen als specifieke doelgroep.
- Zorg voor voldoende afstemming van de WBK met de Wet inburgering nieuwkomers (WIN). Het moet eenduidig zijn dat nieuwkomers in het kader van gezinshereniging en -vorming, die een verplicht inburgeringstraject dienen te volgen, op dezelfde wijze gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die de WBK biedt.
- Zorg voor een gelijke financiële behandeling door de inkomensafhankelijke bijdrage van de overheid voor werknemers zonder werkgeversbijdrage of kleine zelfstandigen gelijk te stellen aan de werkgeversbijdrage die volgens de voorstellen van het kabinet een vaste bijdrage van 35% (of tweemaal 17,5% bij twee bijdragende werkgevers) van de kosten is.
- Koppel de uitvoering van de WBK aan een monitoringssysteem dat inzichtelijk maakt welke groepen in de samenleving meer en welke groepen minder profiteren van de regelingen. Hiermee kan ongelijkheid in de toegang tot kinderopvang zichtbaar gemaakt worden. Dit systeem dient bijsturingmechanismen te bevatten om te garanderen dat de basisvoorziening kinderopvang betaalbaar is voor iedereen.

ten behoeve van beschikbaarheid:

- Laat de overheid medeverantwoordelijk zijn voor het tot stand komen van voldoende aanbod. Kinderopvang als basisvoorziening mag niet uitsluitend door de marktwerking tot stand worden gebracht.

ten behoeve van een toekomstbestendige financiering:

- Investeer een deel van de terugverdieneffecten op de kostwinnersfaciliteiten als gevolg van de toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen, in een basisvoorziening kinderopvang.

- Zorg voor een financieringsstructuur die werknemers met zorgtaken voor kinderen - met name alleenstaanden en laagopgeleiden - niet benadeelt in hun arbeidsmarktpositie ten opzichte van werknemers zonder deze zorgtaken.
- Calculeer maatregelen in, die de economische ongelijkheid tussen vrouwen en mannen verkleinen, door een financieringssysteem voor de kinderopvang te ontwikkelen, dat voorkomt dat sectoren waarin relatief meer vrouwen werken, een deel van de loonruimte voor kinderopvang zullen gebruiken in plaats van voor salarisverbeteringen.
- Creëer een kinderopvangfonds dat collectief wordt gefinancierd via belastingheffing, en waarop zowel werknemers als niet-werknemers aanspraak kunnen maken.